

משנה למלך הלכות תמידין ומוספין פרק א הלכה ג

[ג] לפי שאסור להקריב כלל קודם תמיד של שחר ע"כ. והנה בפ' התכלת (דף מ"ט) תניא מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל וערך עליה העולה ואמר רבא העולה עולה ראשונה ע"כ. והנה התוס' ז"ל במקומות רבים הוקשה להם דברי פ' כל התדיר אמרינן תמידין קודמין למוספין שנאמר מלבד עולת הבוקר וא"כ תרי קראי למה לי ונאמרו בזה תירוץ רבים והנני מבארם אחד לאחד. והנה בפ' התכלת כתבו דאצטריך קרא דהעולה למנחת חביתין דאע"ג שהיא תדירה כמו עולת תמיד העולה קודמת לפי שהיא מיני דמים ומהכא נפקא לן הא דאיתא בפ' כל התדיר העופות קודמין למנחות שהללו מיני דמים מדכתב רחמנא העולה וע"כ איצטריך למעט תדיר כמו העולה דהיינו חביתין דאם אינו תדיר תיפוק ליה מקרא דמלבד עולת הבקר אלא ודאי דקרא אתא אפי' לתדיר דהיינו חביתין וטעמא הוי משום דמיני דמים קודמין, וברי פ' כל התדיר כתבו תירוץ זה בשם ה"ר חיים והביאו ראה לזה מהא דאמרינן בסוף פ"ק דתמיד למימרא דחביתין הוו קדמי והתניא וערך עליה העולה וכתבו עוד דהא דאמרינן בפ' אמר להם הממונה (דף ל"ג) ואיברים למנחה דתניא וערך עליה כו' מיירי במנחת חביתין דאי במנחת נסכים תיפוק ליה מדכתיב עולה ומנחה דמהאי קרא ילפינן בפ' אמר להם הממונה דמנחה קודמת לחביתין. ומיהו אני תמיה על זה משום דהתם קיימי עלה דמימרא דאביי דהוה מסדר סדר המערכה וקאמר איברים למנחה ומנחה לחביתין משמע דמנחה דקאמר היינו מנחת הסלת שהיתה באה עם התמיד וכן פירש רש"י במימרא דאביי ולפי פירוש התוס' הכי קאמר איברים למנחת חביתין ולמנחת הסלת לא איצטריך קרא דת"ל מדכתיב עולה ומנחה ומנחת הסלת לחביתין מדכתיב עולה ומנחה ש"מ סמוך לעולה מנחתה ולפי תירוץ זה הקשו דהא בפ' התכלת עלה דתמידין קודמין למוספין הביאו קרא דהעולה וכן בסוף פ' הגוזל קמא הביאו קרא דהעולה לתמידין קודמין למוספין. ועוד כתבו תירוץ אחר בריש פרק תמיד נשחט דתרי קראי צריכי חד למוספין וחד לנדריים ונדבות דאי כתב רחמנא מוספין ה"א משום דלא תדירי אבל נדריים ונדבות שרגילים ומצויין הוו תדירי כמו תמיד קמ"ל ואי כתב בנדריים ונדבות ה"א לפי שאינם קרבן ציבור אבל מוספין דקרבן אימא לא ליקדמה תמיד קמ"ל. ותירוץ זה הובא בפרק שני דיני גזירות (דף ק"ו) וברי פ' פרק כל התדיר ומיהו בשני המקומות הללו כתבו סתמא דנדריים ונדבות לא אתו ממוספין משום דמוספין לא תדירי ונדריים ונדבות חשיבי כתדיר מש"ה איצטריך קרא דהעולה אבל לא כתבו טעם דלישתוק מקרא דמוספין ולייתו מוספין מנדריים ונדבות וכן בפ' אמר להם הממונה שהובא תירוץ זה לא כתבו אלא הצד האחד ושמא קצרו במקומות הללו וסמכו על מה שכתבו בפ' תמיד נשחט ולפי שבשלשה מקומות הללו הביאו תירוץ זה בדרך דחיה לא האריכו בו לבארו היטב אבל בפ' תמיד נשחט לא כתבו תירוץ זה בדרך דחיה אלא בלשון וי"ל ובארו אותו היטב וצדדו הב' צדדים א"כ אפשר לומר דאעיקרא דדינא אין צורך לב' הצדדים אלא כיון דנדריים ונדבות לא אתי ממוספין אי לא כתב רחמנא קרא דמוספין הוה שדינא לקרא דהעולה למוספין דלא תדירי אבל נדריים ונדבות דתדירי אימא לא להכי אתא קרא דמוספין דהשתא ע"כ קרא דהעולה אתא לנדריים ונדבות ומש"ה התוס' בג' מקומות הללו לא איצטריכו לומר אלא דנדריים ונדבות לא אתו ממוספין ולפי התירוץ הזה ג"כ תיקשי מההיא דהתכלת והגוזל קמא דקיימי עלה דתמידין קודמין למוספין ומייתו קרא דהעולה. עוד כתבו דליכא למימר דאיצטריכו תרי קראי חד למצוה וחד לעכב דהא בפ' התכלת מוכח דליכא אלא מצוה. עוד כתבו דל"ל דאיצטריך קרא דמלבד להיכא דליכא אלא חד דעקרינן למוספין לגמרי ועבדינן תמידין דהא בפ' כל התדיר לא עסיק אלא בקדימה בעלמא ומייתי קרא דמלבד. עוד כתבו תירוץ אחר דתרי קראי צריכי חד להקטרה וחד לדם ומקרא דהעולה לא שמעינן אלא הקטרה דהא בהקטרה מיירי הכתוב דכתיב וערך עליה העולה ושמעינן מיניה דהקטרת תמיד קודם להקטרת שאר דברים אבל אכתי לא ידענא אי בשחיטה זריקה איכא קדימה בתמיד להכי כתיב מלבד עולת התמיד תעשו את אלה ובעשיית דם מיירי והכי קאמר מלבד עולת התמיד שעשיתם כבר בדם תעשו את אלה בדם. ולפי זה ניחא ההיא דהגוזל קמא דמלבד מה שהקשה דלמא אייתי קרא דהעולה לתמידין קודמין למוספין דלפי הפירושים שכתבנו לעיל האי קרא לאו להכי אתא. עוד קשה דהיכי ס"ד דכסף ברישא מדכתיב מלבד איל הכפורים דאדרבא מהאי קרא מוכח דאיל ברישא דהכי אמרינן בריש

פרק כל התדיר דתמידין קודמין למוספין מדכתיב מלבד עולת הבוקר ש"מ תמידין קודמין למוספין אלא ודאי הכי קאמר דלעולם הוה אמינא דכסף ברישא מדכתבה רחמנא ברישא וההיא דתמידין קודמין למוספין בעשיית דם מיירי ולמדנו שתמידין קודמים מדאקדמיה רחמנא מלבד עולת הבוקר שעשייתם תעשו את אלה בדם דלעיל מיניה לא מיירי בעשיית דם אבל בהקטרה דכתיב לעיל אשה ריח ניחוח לעולם שקודם להקטרת התמיד דומיא דכסף דקדים לאיל משום דכתיב ברישא אבל השתא דשמענו מקרא דהעולה דאף בהקטרה איכא קדימה לתמיד א"כ ע"כ אית לן למימר דאין להכריח מדאקדמיה הכתוב שיהיה קודם דא"כ תיקשו דהיכי אקדמיה הכתוב להקטרת מוספין לתמיד וא"כ תיקשי דמנא ליה דכסף ברישא מדאקדמיה הרי הקטרת מוספין דאקדמיה לתמיד ואפי' הכי הקטרת תמיד ברישא כדכתיב העולה וההיא דפ' התכלת דמייתי קרא דהעולה עלה דתמידין קודמין למוספין הוא ללמדנו דאפילו בהקטרה איכא קדימה שזה לא למדנו מקרא דמלבד עולת הבוקר. עוד כתבו דלישנא דשלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר משמע טפי לעכובא ותירוץ זה נוכל לומר לשני הפירושים שכתבנו לעיל דלא תיקשי להו מההיא דפ' התכלת וכן כתבו התוס' בפ' התכלת דאליבא דמאן דמוקי קרא דהעולה במנחת חביתין לא תיקשי ההיא דהתכלת משום דשלא יהא דבר קודם כו' משמע לעכובא טפי וה"ה אליבא דמאן דמוקי קרא דהעולה בנדריים ונדבות יכול לתרץ גם כן כזה דלא תיקשי ההיא דהתכלת. ומיהו במקומות אחרים שהביאו התוס' שקלא וטריא זו לא הזכירו תירוץ זה אלא אליבא דמאן דמוקי להני תרי קראי חד בדם וחד בהקטרה אבל שאר הפירושים דחו אותם מההיא דהתכלת. ושמא דבשלמא למאן דמוקי להני תרי קראי חד בדם וחד בהקטרה וכולהו קראי מיירו בתמידין ומוספין מסתמא כי היכי דבהקטרה נקט לישנא דמשמע מיניה לעכובא ה"ה בדם דאין לחלק בין דם להקטרה ואדרבא בפ' כל התדיר דחו התוס' פירוש זה משום דאמאי לא גמרינן דם והקטרה מהדדי ומש"ה אף על גב דבפ' התכלת קאי בדם קאי לישנא דנאמר בהקטרה אבל למאן דמוקי להני תרי קראי בשני מיני קרבן דחד מוקי ליה במנחת חביתין וחד מוקי ליה בנדריים ונדבות אימא דהיכא דאתמר לישנא דעכובא הוי לעכובא והיכא דלא איתמר לא ואם כן תיקשי דאמאי בפ' התכלת עלה דתמידין קודמין למוספין מייתו ברייתא דהעולה. ומיהו קשה לי כיון דאליבא דכולי עלמא פסולא ליכא וכדאיתא בפ' התכלת דליכא אלא מצוה למאי הלכתא הבאו בפ' התכלת ברייתא דהעולה משום דמשמע מינה לעכובא טפי כיון דלפי האמת ליכא אלא מצוה וממתני' דתמידין קודמין למוספין מינה נמי שמעינן דאיכא מצוה. ושמא נקט נאי לישנא ללמדנו היכא דעבר ושחט המוספין ברישא שיהא אחד ממרס בדם עד שישחט התמיד ויקטירנו ואחר כך יזרוק הדם ואף על גב דכתב רבינו בפ"ט מהלכות אלו עבר או שכח ושחט את שאינו תדיר או הפחות בקדושה תחלה מקריבו ואחר כך שוחט את התדיר ע"כ היינו בקרבנות שהם לאחר התמיד כגון מוספי שבת ומוספי ר"ח אבל היכא דהקריב מוספין קודם לתמידין לא אמרינן שיקריבנו ואחר כך יקריב תמיד אלא יהא אחד ממרס בדם עד שיקרב התמיד. ומ"מ אין זה נוח לי דאם כן מאי דוחקיהו דתוס' דתרי קראי למה לי אימא דאצטריכו להיכא דעבר ושחט המוספין קודם התמידין אלא ודאי דס"ל דהיכא דעבר ושחט יקריב השוחט ואח"כ ישחוט התמיד וכי תימא מנא להו לתוס' דין זה עד שיוקשה להם תרי קראי למה לי אימא דאפי' היכא דעבר ושחט קפיד רחמנא. וי"ל דכיון דהאי דינא דכל התדיר ילפינן ליה מדאקדים רחמנא תמידין למוספין וא"כ ע"כ אית לן למימר דחד דינא איכא לכל התדירין ובגמ' הוכיחו דהיכא דעבר ושחט שאינו תדיר שיקריבנו ואחר כך ישחוט התדיר ה"ה לתמידין היכא דעבר ושחט המוספין ברישא דאל"כ אמאי לא גמרינן לכל התדירין דין זה התמידין כי היכי דגמרינן מיניה דין קדימה וא"כ הדרא קושין לדוכתה דלמאי הלכתא נקט לישנא דעכובא. ושמא י"ל להיכא דעבר ושחט שניהם כאחד שיהיה זה ממרס בדם עד שיזרק דם התמיד דמתני' דתמידין קודמין למוספין ה"ה דוקא לשחיטה אבל היכא דנשחטו שניהם לא משהינן ליה לזריקה ויזרוק שניהם כאחד להכי נקט לישנא דשלא יהיה דבר קודם לתמיד לאשמועין דאפי' היכא דנשחטו שניהם כאחד יהיה אחד ממרס בדם עד שיזרק דם התמיד ולפי כל התדירים שוים וכמו שכתב רבינו בפ"ט ותרי קראי להכי לא צריכי שהרי גבי פסח ליכא אלא חד קרא שיהיה אחר תמיד של בין הערבים ואפי' הכי היכא דנשחטו שניהם קיי"ל שיהיה אחד

ממרט בדם הפסח עד שיזרק דם התמיד וכדאיתא בפ' כל התדיר (דף צ"א) דאע"ג דהאי לישנא
דשלא יהא דבר קודם גבי הקטרה נאמר נקטה גבי דם לאשמועין דין זה:
ודע שהתוס' בפ' שני דייני גזירות הוקשה להם גם לפי פירוש זה ההיא דפ' התכלת ולא הונח
להם בשום אחד מהתירושים שנאמרו בזה ובר"פ כל התדיר הקשו עוד לפירוש זה דקראי דקמי
מלבד עולת הבוקר בעבודת דם איירו כדכתיב לעיל מיניה ושעיר חטאת אחד לכפר עליכם וכפרה
בדם היא ועוד אמאי לא גמרי הקטרה ודם מהדדי עיין בפ' תמיד נשחט (דף ס"ד) דאמרי תנאי
היא דאיכא דמקיש הקטרה לשחיטה ואיכא מאן דלא מקיש יע"ש ועיין בפירוש רש"י ז"ל. ולא
תירצו בזה כלל. ואני תמיה על קושיא זו דאמאי לא גמר הקטרת דם מהדדי שהרי גבי תמיד של
בין הערבים דקפיד רחמנא עליה השלם כל הקרבנות כולם ואפי' הכי לא לא נאסר אלא הקטרה
אבל דם לא וכדאיתא בפ' תמיד נשחט דמוקי רב חסדא לההיא דר' ישמעאל בחטאת העוף שאין
למזבח אלא דמה ורב פפא מוקי לה שמעלה ומלינה בראשו של מזבח הרי שלא נאסר אלא
הקטרה וטעמא משום דקרא דוערך עליה העולה בהקטרה איירי ולא אמרינן דליגמור דם
מהקטרה ופשיטא דה"ה דאי לא כתב רחמנא כי אם קרא דדם לא הוה גמר הקטרה מדם. ועוד
יש לתרץ קושיא זו ולקמן אבאר אותו בעז"ה. והקושיא האחרת דקראי דמקמי מלבד בעבודת דם
איירו י"ל דהדרה רחמנא וקאמר תעשו את אלה והכוונה היא עשיית הדם וכולל כל הקרבנות
הכתובים למעלה הא אקדמיה לדם התמיד לכל דמי המוספין אבל הקטרה דלא כתיב אלא מקמי
תמיד משמע דהקטרת מוספין קודם להקטרת תמיד. עוד הקשו בפ' התכלת לפי זה תימה למה
לי קרא דתמיד קודם למוסף תיפוק ליה דתדיר קודם דאע"ג דקדמי בקרא אמרי' בזבחים דמוספי
ר"ח קדמי למוספי ר"ה דכתיב מלבד עולת החודש כו' עד כאן. ודבריהם הם סתומים והנראה
שיש טעות והכוונה כך היא דלמה לי קרא בהקטרה דכיון דגלי לן קרא גבי דם דקדים משום
דתדיר ה"ה גבי הקטרה דקדים כיון דתדיר ואף על גב דהקטרת מוספין כתיב ברישא שהרי
מוספי ר"ח קדמי למוספי ר"ה ואף על גב דמוספי ר"ה כתיבי ברישא כדכתיב מלבד עולת החודש
וזה לא למדנו אלא מדכתב רחמנא גבי תמיד שקודם משום דתדיר ה"ה לכל התדירים ואי אמרת
דלא מהני טעמא דתדיר להיכא דכתיב שאינו תדיר ברישא היכי אמרינן דמוספי ר"ח קודמין
למוספי ר"ה משום דמוספי ר"ח תדירי הא מוספי ר"ה כתיבי ברישא ואף על גב שכתבנו לעיל
דם והקטרה לא ילפינן מהדדי ולמדנו זה מתמיד של בין הערבים מ"מ יש לחלק דשאני תמיד
של בין הערבים שאין טעם בדבר משום הכי אמרינן מאי דאיתמר איתמר אבל הכא שהטעם הוא
משום דתדיר כיון דגלי רחמנא גבי דם ה"ה גבי הקטרה דחד טעמא אית להו. ומה שכתבו ואי
מיפסל ביוצא ניחא גם בזה יש טעות והכוונה דאי אמרינן דאם הקדים קודם התמיד דמיפסל הוה
ניחא דצריכי תרי קראי חד למצוה וחד לעכוב ולעולם דדם והקטרה ילפי מהדדי והשתא קאי
לתחלת הדבור שהקשו תרי קראי למה לי ולפי זה ההיא דהגוזל קמא שהביא קרא דהעולה אף
על גב דהאי קרא לא איצטריך אלא לפסולא משום דמקרא דמלבד למדנו הקטרה ג"כ למצוה אף
על גב דהקטרה כתיב ברישא לא הביאו קרא דהעולה אלא לחזק הקושיא שלא נטעה לומר דקרא
דמלבד לא למדנו אלא דם דכתיב בסיפא אבל הקטרה דכתיב ברישא לא לזה הביא קרא דהעולה
דלמדנו ממנו גם להקטרה אבל לפי האמת לא איצטריך קרא דהעולה אלא לפסולא. ומיהו תירוץ
זה הוא דחוי מעיקרו דהא בגמרא מסיק דאינו אלא מצוה בעלמא וכמו שכתבו ובסמוך מסיק דלא
מיפסל ותירצו דהיא גופא שמעינן וכוונתם דאין הכי נמי דאי לא כתב העולה הוה אמינא דלא
מהני טעמא אלא לדם דכתיב בסיפא אבל לא להקטרה דכתיב ברישא אבל השתא דלמדנו מקרא
דהעולה דטעמא דתדיר מהני אף להקטרה דכתיב ברישא למדנו ג"כ דמוספי ר"ח קדמי לר"ה
משום דתדירי ואף על גב דמוספי ר"ה כתיבי ברישא דומיא דהקטרת התמיד דקדים להקטרת
מוספין אף על גב דהקטרת מוספין כתיבי ברישא. עוד הקשו לפי זה תעשו את אלה בעשיית דם
איירי מההיא דאמרינן בריש כל התדיר יכול יהא חטאת קודם למעשה עולה משום דכתיב ועשה
את האחד חטאת ואת האחד עולה אלמא בעי לאקדומי אפי' הקטרה אף על גב דכתיב ועשה
דלא משמע מינה אלא עשיית דם ותירצו דכיון דגלי קרא גבי תמידין דאף הקטרה קודם ע"כ
תעשו את אלה דכתב קרא אף הקטרה במשמע וא"כ בכלל עשייה הויה הקטרה וא"כ מקרא
דועשה את האחד חטאת ה"א דחטאת קודמת אף בהקטרה ממה שנראה לי בכונת התוס'

שכתבו דכיון דגלי גבי תמידין ה"ה התם וליכא למימר שכונתם היא דכיון דגלי גבי תמידין דהקטרה ודם כי הדדי נינהו ש"מ דאין חלוק ביניהם ובעלמא נמי ילפי מהדדי והיכא דלא כתיב אלא דם ה"ה להקטרה משום דשום הם בדינם דומיא דתמיד משום דתיקשי מתמיד של בין הערבים שלא נאסר בדם משום דקרא לא קאי אלא בהקטרה וכי היכי דדם לא יליף מהקטרה ה"ה הקטרה לא יליף מדם וכמו שכתבנו לעיל. ומיהו יש לדחות דלעולם כוונת התוס' היא הפן הב' ולא תיקשי מתמיד של בין הערבים דלא ילפי הקטרה ודם מהדדי משום דגלי קרא גבי חטאת ועולה שיש חלוק בין דם להקטרה אבל אי לאו קרא דופר שני בן בקר תקח לחטאת ה"ה דהקטרה ודם כי הדדי נינהו וגמרי מהדדי ועליה השלם כל הקרבנות כולם אף על גב דלא כתיב כי אם בהקטרה ה"ה לדם אבל השתא מאי חזית דגמר מתמיד ליגמור מחטאת ועולה. ומיהו הפן הא' נוח אצלי יותר. עוד תירצו דהתם מוהקריב את אשר לחטאת ראשונה הוא דקא דריש דוהקריב משמע הקטרה א"כ אי לאו קרא ה"ה מאי דבעי דהקטרה מקדים ברישא ולפי זה הא דקאמר יכול יהא חטאת קודמת לא שיהא מוכרח להקדימה אלא שאם ירצה יקדימנה ת"ל ופר שני בן בקר תקח לחטאת כו'. עוד הקשו דלמה לי קרא דהעולה תיפוק ליה דבתמיד כתיב בבקר ובמוספין כתיב ביום ויוקדם דבר שנאמר בו בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא ביום דמשמע בעיצומו של יום דמינה שמעינן דמוספין קרבי עד שש. והנה קושיא זו היא כוללת לכל הפירושים. ותירצו דאי לא כתיב העולה ה"ה דהקטרת תמיד תהיה אחר הקטרת מוסף מדכתיב מלבד אחר הקטרת מוספין וכדאיתא בפ' הגוזל ותעשה בבקר תמיד הוה מוקמינן ליה בעבודת דם כדי ליישב השני מקראות והוקשה להם לפי זה דלישתוק מקרא דמלבד:

ודע דאין כוונתם דכל הפסוק הוא מיותר שהרי בפ' פנחס בכל המוספין בין דשבת בין דמועד כתיב לבסוף מלבד עולת הבקר וע"כ אית לן למימר דאיצטריך קרא לומר שלא נטעה דהיכא דאיכא מוסף לא בעינן תמידין קמ"ל בכולהו מלבד עולת הבקר ללמדנו דלעולם בעינן תמידין וה"ה גבי פסח דאיצטריך קרא לומר מלבד עולת הבקר, אלא כוונתם היא מתעשה את אלה דשמעינן מיניה שעבודת הדם של תמיד קודם לעבודת הדם של מוספין וכמו שכתבנו לעיל שהוא מיותר דכיון דבתמיד כתיב בבקר פשיטא שקודם למוספין דלא כתיב בה בבקר ואי משום הקטרה דכתיב קמי מלבד הרי למדנו זה מקרא דהעולה. ובפ' אמר להם הממונה ביארו התוס' היטב קושיא זו ותירצו שם דאיצטריך קרא למיגמר בעלמא דבכל מקום תדיר ושאינו תדיר קודם דמאי טעמא אשר לעולת התמיד פשיטא דעולת הבקר היא עולת התמיד אלא טעמא קא יהיב קרא למילתיה מ"ט אמרת מלבד עולת הבקר שהיא תקדום לפי שהיא עולת התמיד וכל דבר שהוא תדיר קודם לדבר שאינו תדיר וכן משמע בפ' כל התדיר כו' ע"כ. וקשה לי לתירוץ זה מאי מקשה בגמרא בריש כל התדיר דלמא תמידין קדמי למוספין משום דתדירי מוספין למוספין מנא לן ואיצטריך ר' אילעא ללמוד אותו מקרא דכאלה תעשו ליום ואביי מגופיה דקרא דאשר לעולת התמיד תיפוק ליה דע"כ קרא לא אתא אלא ללמד במקום אחר דלגופיה לא איצטריך דהא מקרא דבבקר והעולה שמעינן דתמידין קודמין למוספין, ובפ' התכלת תירצו עוד דמיוקדם דבר שנאמר בו בבקר לא שמעינן אלא שמצוה להקדים אבל אם הקדים ושחט אימא יגמור קמ"ל דלא ומהכא שמעינן לה מקרא דתעשו את אלה דלגופיה לא איצטריך וע"כ אתא להיכא דעבר ושחט שלא יגמור והשתא איצטריכו כולהו קראי דמבבקר שמעינן דאיכא מצוה בדם התמיד אך הקטרתו עדיין הייתי אומר שהקטרת מוסף קודמת משום דכתיב מקמי מלבד להכי כתיב העולה ללמדנו שגם הקטרת מוסף היא אחר הקטרת תמיד ועדיין לא למדנו אלא מצוה אבל היכא דעבר ושחט אימא יגמור קמ"ל תעשו את אלה לעכובא שיהא אחר ממרס בדם עד שישחט התמיד ויזרוק דמו. ולפי זה ניחא ההיא דריש פ' כל התדיר דמקשה תמידין הן דקדמי למוספין כו' משום דקרא לגופיה איצטריך, ולפי זה הא דכתב רבינו בפ"ט עבר ושחט את שאינו תדיר מקריבו ואח"כ כו' מיירי במוספי ר"ח ושבת אבל במקריב מוסף קודם התמיד לא יגמור ואף על גב דמוספי ר"ח ושבת גמרי מתמיד לאו לגמרי איתקוש אלא למצוה דוקא אבל לעכוב לא איתקוש. ומיהו בריש תמיד ובריש כל התדיר הקשו התוס' קושיא זו דלישתוק קרא מתעשו את אלה ולא תירצו כלל. ונראה דמה שתירצו בפ' אמר להם הממונה לא שוה להם משום דקשיתיה סוגיא דר"פ כל התדיר

וכמו שכתבנו לעיל ומה שתירצו בפ' התכלת ג"כ קשה דאין למוד לחצאין ואי אמרת דגבי תמיד היכא דעבר ושחט לא יגמור ה"ה מוספין וזה אינו וכדאיתא בפ' כל התדיר (דף צ'):

ודע שרש"י בפ' פנחס כתב על עולת התמיד אלו מוספין לבד אותן שני תמידין ומגיד שאין קרבן אלא בין שני התמידין וכן בכל מוספין נאמר על עולת התמיד לתלמוד זה ולא דוקא על אלא אף היכא דכתיב מלבד שמעינן שהתמיד קרב ברישא וכן כתב בפ' שמיני מלבד עולת הבקר כל אלה עשה אחר התמיד וזה תימה מההיא דסוף פ' הגוזל קמא דמוכח מינה דאדרבא איכא איכא למישמע היכא דכתיב מלבד ועוד קשה דתעשו את אלה דכתב רחמנא גבי מוספי פסח למה לי דמקרא דמלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד שמעינן דתדיר קודם וצ"ע:

ויש להסתפק אליבא דמאן דמוקי להני תרי קראי חד במוספין וחד או במנחת חביתין או בנדריים ונדבות וכדכתיבנא לעיל אי אמרינן דאין חילוק בין דם להקטרה או דילמא כפי פירוש זה מוקמינן לקרא דזעריך עליה העולה כפשטה דלא מיירי אלא בהקטרה אבל בעשיית הדם ליכא קפיידא ומדברי התוס' בריש פ' כל התדיר מוכח דאליבא דכ"ע אין חילוק בין דם להקטרה שהרי הקשו למאן דמוקי חד קרא בדם וחד בהקטרה אמאי לא גמרי הקטרה ודם מהדדי ומכח קושיא זו פירש הר' חיים דקרא דהעולה איצטריך למנחת חביתין ומדברי התוס' בפרק אמר להם הממונה מוכח דקרא דזעריך עליה העולה הוי דוקא בהקטרה ומש"ה מליקת העוף וקמיצת המנחה אינה נפסלת משום דנעשה קודם התמיד משום דקרא לא קפייד אלא אהקטרה דומיא דתמיד של בין הערבים. וא"ת ת"ל מקרא דבבקר ויוקדם דבר שנאמר בו בבקר לדבר שלא נאמר בו בבקר ובשלמא קרא דמלבד איצטריך ללמד על מוספי שבת ור"ח אלא קרא דהעולה למה לי התיינח למאן דמוקי ליה במנחת חביתין משום דבמנחת חביתין נמי כתיב בבקר אלא למאן דמוקי בנדריים ונדבות ת"ל דתמיד קודם משום דנאמר בו בבקר ובנדריים ונדבות ליכא בוקר. וי"ל דהא גופא אתא ללמדנו דליכא קפיידא אלא בהקטרה דומיא דתמיד של בין הערבים א"נ לעכובא וכמו שכתבנו לעיל דמיוקדם דם שנאמר בו בבקר לא משמע עכובא אלא מצוה קמ"ל. וכן נראה קצת מדברי רש"י בסוף פ"ק דתמיד דליכא קפיידא אלא בהקטרה:

ודע שלפי האמת דמשום קדימת התמיד לא מיפסל וכדאיתא בפ' התכלת הא דממעטינן מליקת העוף וקמיצת המנחה משום לילה ולא משום דנעשה קודם התמיד הטעם הוא פשוט משום דמטעם שנעשה קודם התמיד לא מיפסל וכן כתבו בפרק תמיד נשחט ובפ' אמר להם הממונה וברישי עירובין, אך בפ' התכלת נראה מדבריהם דספוקי מספקא להו אי מיפסל משום קדימת התמיד או לא דאע"ג דרבא קאמר בפירוש דאינו אלא משום מצוה בעלמא מ"מ יש להסתפק אי סברת רבא הלזו היא מוסכמת משום דמסוגיא דסוף פ' אלו דברים (דף ע"ג) מוכח דהיכא דהקריב אחר תמיד של בין הערבים מיפסל ולפי זה ה"ה היכא דהקדים קודם התמיד מאחר דתרווייהו מחד קרא נפקי ומש"ה הם מצדדים הב' צדדים וברישא שהקשו תימה למה לי קרא כו' צדדו ואי מיפסל וכן כשחזרו להקשות ת"ל מיוקדם דבר צדדו ואי מיפסל וכן כשחזרו להקשות מההיא דשלמים דשחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל דת"ל דקודם תמיד נשחט וכן מההיא דפ' אמר להם הממונה עולת העוף שנמלקה בלילה וכן מנחה שנקמצה פסולה משום לילה ות"ל משום דנעשה קודם התמיד ותירצו דכיון דאכתי לא מטא זמן התמיד קרא לא איירי בהכי. ותירוץ זה הוא במונח דדבר הנעשה קודם התמיד מיפסל ואח"כ חזרו לומר א"נ לא מיפסל משום הכי וכל הדיבור הוא על קוטב זה דלא ברירא להו מילתא אי מיפסל משום הכי או לא. ודע שהתוס' בפ' התכלת אזלי לפי שיטתם דהקטרה ודם כי הדדי נינהו מש"ה אף שהונח להם ההיא דריש עירובין דשלמים ששחטם קודם פתיחת דלתות ההיכל וכן ההיא דפ' שתי מדות דעולת תמיד ששחטם שלא לשמה כשרה אף על פי שאינה עולה לבעלים וא"נ איתעביד קודם תמיד משום דשחיטה לאו עבודה היא ואינה בכלל עשייה ולא נאסר קודם התמיד אלא דבר שהוא עבודה אפ"ה הוקשה להם מההיא דעולת העוף שנמלקה ומנחה שנקמצה משום דמליקה וקמיצה חשיבי עבודה שהרי הם פסולים בזר ולא דמו לשחיטה שכשרה בזר וכמו שכתבו התוס' בפ' הקורא (דף כ) ד"ה לקמיצה אך בפ' אמר להם הממונה ס"ל דהקטרה ודם לאו כי הדדי נינהו ולא נאסר קודם התמיד אלא הקטרה ומש"ה אתיא להו כפשטה ההיא דמליקת העוף וקמיצת המנחה:

ודע דאליבא דכ"ע הא דאמרינן העולה עולה ראשונה שלא יהא דבר קודם לה ע"כ איירי כשנפתחו דלתות ההיכל דאי לא ת"ל דפסול משום דכתיב ושחטו אותו פתח אוהל מועד וכן הא דממעטינן שחיטה בלילה משום דכתיב ביום צוותו וכמו שכתב רבינו ריש פ"ד מה' מעה"ק ע"כ מיירי שהיו פתוחות דלתות ההיכל בלילה ומיהו במליקה וקמיצה אפשר דאיצטריך אפילו היכא שהם סגורות משום דלא מיפסל משום דלתות היכל אלא שחיטה אבל מליקה וקמיצה לא הוי בכלל ושחטו אותו פתח אהל מועד וכמו שכתבו התוס' בפ' אמר להם הממונה אך אי אמרינן דמשום דקרא דעולה מיפסל צ"ל דהא דפסלינן שחיטה קודם שיפתחו דלתות היכל דמיירי שכבר קרב התמיד וחזרו וסגרו הדלתות א"נ דלא מיפסל משום שחיטה כיון דלאו עבודה היא ואליבא דמ"ד לא מיפסל אלא בהקטרה דוקא קרא דהעולה בהכי איירי וכן הא דפסלינן שחיטה משום לילה צ"ל דקרא דהעולה לא קפיד אלא בזמן תמיד א"נ דקרא דהעולה לא מיעט אלא עבודה לא שחיטה ואליבא דמ"ד לא מיעט אלא הקטרה. ודע שרבינו לא ביאר בזה דעתו כלל ומיהו נ"ל דס"ל דליכא פיסול בהקרבת שום דבר קודם התמיד וכפשטה דההיא דפ' התכלת מדכתב שאסור להקריב קרבן כלל קודם תמיד של שחר ומשמע דאיסורא איכא פיסולא ליכא ומיהו אם האיסור הוא כולל בכל העבודות או אפילו בשחיטה דלאו עבודה או דוקא בהקטרה לא ידענא מאי אדון בסברת רבינו ז"ל ואף שמדברי התוס' בפ' התכלת מוכח דאף למאן דמוקי הני תרי קראי חד בדם וחד בהקטרה מודה דשחיטה לאו עבודה היא ולא מצינו חולק בזה מ"מ אפשר דהיינו דוקא לפיסולא אבל לאיסורא אפילו שחיטה נמי וקצת נראה כן מההיא דספ"ק דתמיד דלא התירו אלא להחם חמין לרבינא משמע הא לקדשה בכלי אסור וכ"ש שחיטה והדבר צריך תלמוד ואפשר היה לדקדק כן מדברי רבינו שכתב קרבן כלל ומיהו אין זה כדאי. ונראה דע"כ לומר דאף במילתא דליכא פיסולא איסורא מיהא איכא שהרי התוס' בפ' אמר להם הממונה כתבו דקרא דוערך עליה העולה הוי דוקא בהקטרה ומש"ה איצטריך למעט קמיצת המנחה ומליקת העוף משום לילה וליכא למימר דהני שרו קודם התמיד וכדמוכח בספ"ק דתמיד. והתוס' בפ' התכלת כתבו א"נ מיוקדם לא שמעינן אלא שמצוה להקדים אבל אם הקדים ושחט יגמור קמ"ל. משמע דאף בשחיטה איכא איסור וטעמא דמלתא נ"ל דמבבקר שמעינן שמצוה להקדים התמיד בכל עניניו אלא דבפיסולא איפליגו דאיכא מ"ד דלא מיפסל אלא בהקטרה ואיכא מ"ד דאף בעשיית הדם מיפסל אבל משום שחיטה אליבא לכ"ע לא מיפסיל ואיכא מ"ד דפיסולא ליכא בשום דבר אלא הכל הוא למצוה וקרא אצטריכו למאי דכתיבנא לעיל. ומיהו אף למאן דס"ל פיסולא עיכובא מיהא איכא ואם שחט לא יגמור וגם בדין זה לא ידענו דעת רבינו מה הוא ואני מסתפק אליבא דהתוס' בפ' התכלת דאית להו פיסולא בין בדם בין בהקטרה היכא דזרק הדם קודם הקטרת התמיד אי מיפסיל דאפשר דמקרא דהעולה לא שמענו אלא שתהיה הקטרת התמיד קודם להקטרת שאר דברים וכן מקרא דתעשו את אלה שמענו שתהיה עשיית דם התמיד קודם עשיית דברים אחרים אבל שתהיה הקטרת התמיד קודם עשיית דמים זה לא שמענו ודוק היטב, ועיין בירושלמי רפ"ב דיומא שאמרו בפירוש דהא דקי"ל דאין לך דבר שקודם לתמיד של שחר הוא למצוה ולא לעכב, ועיין בקרבן אהרן ר"פ צו:

ומ"ש רבינו ולא שוחטין קרבן אחר תמיד של בין הערבים בריש פרק תמיד נשחט והקטיר עליה חלבי השלמים אמר רבא עליה השלם כל הקרבנות כולם ע"כ. והנה בדין זה רבו הדעות והנני מבארם. התוס' בפ' התכלת דף מ"ט כתבו דלא מיפסל אם הקריב אחר תמיד של בין הערבים דומיא דקודם תמיד של שחר דלא מיפסל וכדאמר אביי בפ' התכלת דמצוה בעלמא היא. עוד הביאו ראייה לזה מדאמרינן בריש תמיד נשחט דאתי עשה דפסח ודחי עשה דהשלמה ואי הוה מיפסל לא שייך דחיה, עוד הביאו ראייה לזה מדאמרינן בשלהי מי שהיה טמא בכור שנתערב בפסח אם חבורת כהנים יאכלו והוה ליה למימר ירעו עד שיסתאבו דזמן שחיטת הפסח אחר תמיד היא אלמא דאפילו הכי לא מיפסל הבכור וכן משמע בסוף האשה ה' שנתערבו עורות פסחיהם ונמצא יבלת באחד מהם פטורים מלעשות פסח א' וב' ונייתי פסח ב' וליתנו במותר הפסח ודחי דחויי טובא לשנויי והשתא אי מיפסל מאי קשיא ליה הא פסח ב' נמי אחר תמיד דהא לא חשיב ליה בדברים שבין פסח א' לב' וא"כ אי שלמים הוו דמותר הפסח קרב שלמים הא מיפסלי ואין לומר דאתי עשה דפסח ודחי עשה דהשלמה דהא לא הוי אלא ספיקא

בעלמא ע"כ וקשה שבתחלת דבריהם כתבו דאי מיפסל לא שייך דחיה ואיך כתבו ואין לומר כו' שמואין לומר עד ומיהו קשיא הכל הוא לשון מיותר וטעות הוא שנפל בספרים. עוד חזרו והקשו דאף דנימא דליכא פסול קשה כיון דאיכא איסורא דאורייתא היכי מקרבינן לכתחלה וקושיא זו היא לההיא דבכור שנתערב בפסח וכן לההיא דה' שנתערבו עורות פסחיהם ואין לומר דמשום ספיקא דפסח דחי לעשה דהשלמה והאי ואין לאמר לא קאי אלא אה' שנתערבו משום דההיא דבכור ליכא ספיקא דפסח כלל אלא אחמשה שנתערבו קאי שהיה עולה על הדעת דכיון שאלו הם פטורים מפסח ראשון ושני היה אפשר לומר דאתי עשה דפסח ודחי עשה דהשלמה וכתבו שזה אינו משום דכל חד וחד אינו אלא ספק דשמא כבר קיים עשה דפסח ובפ' אמר להם הממונה ביארו היטב דחיה זו ותו דליכא למימר דאתי עשה דפסח ודחי לעשה דהשלמה דהא מסקינן בסוף האשה דמשום סמיכה שבקינן ליה אף דליכא בסמיכה כי אם מצוה. עוד כתבו וגם בכור נמי כו'. ונראה שגם בזה יש טעות וכן צ"ל וגבי בכור נמי ליכא למימר דבמותר הפסח איירי והכוונה דאפשר לומר דהאי דבכור שנתערב בפסח הוא במותר הפסח שקרב שלמים ומה דאמרינן שאין מביאין קדשים לבית הפסול הוא משום דמותר פסח מותר לזרים והבכור נאכל לכהנים אלא שפירוש זה אינו נוח אצלם משום דלשון חבורת כהנים משמע פסח ובפ' אמר להם הממונה ביארו התוס' היטב דחיה זו. עוד כתבו לכך נראה וכו' וכוונתם שלא נאמר עשה דהשלמה אלא אחר הקטרת התמיד אבל קודם הקטרתו אף שכבר נזרק דם התמיד מותר להקריב קרבנות אחרים דדוקא בתמיד של שחר דכתיב תעשו כשם שנאסר להקטיר קודם הקטרת כך נאסר עשיית הדם קודם עשיית דם התמיד אבל בתמיד של ערב לא מעכבא אלא הקטרה משום דכוליה קרא בהקטרה מיירי אבל קודם הקטרה מותר להקריב מותר להקריב והכריחו זה מדאמרינן בריש תמיד נשחט דאינו אסור אחר התמיד אלא הקטרה אבל זריקת דם לא מדמוקי לההיא דר' ישמעאל בחטאת העוף שאין למזבח אלא דמה א"נ בבהמה ומלינה בראשו של מזבח אי אמרת בשלמא דקרא דהשלמה לא מיירי אלא בהקטרת התמיד ניחא שלא נאסר אלא הקטרה אבל אי גמרינן מתעשו דמיסתבר להשוות תמיד של שחר לשל ערב וכי היכי דהתם קודם עשיית הדם אסור הכי נמי אחר עשיית הדם אסור א"כ נשוה אותם לגמרי דכי היכי דהתם אפי' עשיית הדם אסור הכי נמי אפי' עשיית הדם אסור ובזה ניחא דהיא דבכור שנתערב בפסח וכן ההיא דנתערבו עורות פסחיהם דמיירי בשלא הקטיר אימורין של תמיד הערב לפי שהקטרת אימורין היא כל הלילה וכי תימא ההיא דריש תמיד נשחט דמוקי לה בחטאת העוף אמאי לא מוקי לה כי האי גוונא בשלא הקטיר משום דאי הכי ליכא דחיה אבל השתא דמוקי לה בחטאת העוף איכא דחיה מדרבנן מיהא גזירה אטו הקטרה. וקשה לי דכי היכי דגזרו רבנן אחר הקטרה לזרוק הדם אטו הקטרה ה"נ ניגזור קודם הקטרה אטו אחר הקטרה ושמא דשאני אחר הקטרה שהוקבע האיסור דהשלמה גזרו זריקה אטו הקטרה אבל קודם הקטרה דאכתי לא הוקבע איסור דהשלמה לא גזרו אטו אחר הקטרה:

עוד כתבו מיהו בשמעתין מוכח דלא הוי אלא למצוה ע"כ. ולא ידעתי האי ומיהו להיכא קאי ולכאורה היה נראה לומר דהשתא דאוקימנא לההיא דבכור ויבלת בקודם הקטרת התמיד דליכא איסורא א"כ ליכא לאוכוחי מהתם דליכא פסול בהשלמה דהא אוקימנא להו בגוונא דאפילו איסור ליכא ולעולם דהיכא דהקטיר אחר הקטרת התמיד דנפסל ומההיא דתמיד נשחט דאתי עשה דפסח ודחי עשה דהשלמה לא אלימא לאוכוחי מינה דליכא פסול משום דאי איכא פסול מאי דחיה איכא משום דאיכא למידחי דאתי עשה דפסח ודחי פסולא וראיה לזה דבפ' א"ל הממונה לא הביאו ראיה זו דאתי פסח ודחי וא"כ ליכא לאוכוחי משום דוכתא דליכא פסולא לזה כתבו ומיהו בשמעתין מוכח דליכא פסולא דכי היכי דבתמיד השחר ליכא פסולא ה"ה בתמיד הערב שאין לחלק ביניהם ולזה הקשו מההיא דפ' אלו דברים דשחטו ונדע שמשכו הבעלים את ידיהם או שנטמאו ישרף משום דשחטו אחר תמיד של בין הערבים אלמא בהכי מיפסל. וי"ל דהאי שנשרף משום דלכתחלה אסור להקטירו וממילא יפסל ולינה מועלת ואף על גב דהקטרת אימורים לא מעכב כי אבדו ה"מ כי איחזו להקטרה אבל הכא הא לא איחזו ע"כ. והנה נראה מדבריהם שעשו הצעה להקשות מההיא דפ' אלו דברים משום דבשמעתין מוכח דליכא אלא מצוה הא לאו הכי ליכא קושיא וקשה דבלאו הכי קשה דכיון דליכא איסורא בזריקה כי אם בהקטרה היכי קאמר

דפסולא הוי משום דשחטו אחר תמיד הא בשחיטה אפילו איסורא ליכא. וי"ל דהוה אמינא דשחטו לאו דוקא אלא הכוונה היא דהקטירו וכי תימא אכתי תיקשי דכיון דליכא איסורא אלא בהקטרה היכי משכחת לה שיפסל הזבח תהוי האי הקטרה כאילו לא נקטר והקטרה לא מעכב. וי"ל דהוה אמינא דאף דהקטרה לא מעכב מ"מ הקטרה באיסור מעכב ונפסל הזבח אבל ליכא למימר דהוה ס"ד דתוס' דמיפסל משום דאסור להקטירם לפי שזה הוא מה שחדשו לקושיתם דבשמעתין מוכח דליכא אלא מצוה. ומ"מ קשה לי דהוה סברות הפוכות דמעיקרא ס"ל דמשום דאסור להקטיר לא מיפסל ומשום דהקטירם מיפסל ואילו לפי האמת לא מיפסל אלא משום דאסור להקטירם אבל אם הקטיר לא מיפסל. והנכון אצלי דהאי ומיהו או הוא טעות לגמרי או אין שם מקומו וקושית ותימה היא נקשרת למה שכתבו דליכא איסורא כי אם בהקטרה לזה הקשו דאי הכי היכי אמרינן בפ' אלו דברים דנפסל משום דהקריבו אחר תמיד הערב הא כיון דליכא איסורא כי אם בהקטרה ליכא פסול דתהוי כאילו לא נקטר ובשמעתין נמי מוכח דלא הוי אלא למצוה ותירצו דהפסול הוא לפי שאסור להקטירם. וגם דרך זה אינו נוח לי מדקאמרי ואף על גב דהקטרת אימורים לא מעכבא משמע דעכשיו נתחדש להם קושיא זו והלא מעיקרא במונח זה דהקטרה לא מעכבא הוא שהקשו. אשר ע"כ נראה שקושיתם היא מדקאמר ששחטו אחר התמיד ולפי דבריהם בשחיטה ליכא אפילו איסורא וא"כ היכי קתני דמיפסל משום שחיטה ועוד דאף דנימא דאף בשחיטה איכא איסורא הא מוכח משמעתין דליכא אלא מצוה ותירצו שנשרף לפי שאסור להקטירו ועכשיו נתחדש להם קושיא אחרת דאי אמרת דאיכא איסורא בעשיית הדם תינח דמפסל אלא אי אמרת דפסולם הוי משום דאסור להקטיר הא הקטרת אימורין לא מעכב ותירצו הני מילי כי איחזו להקטרה אבל הכא לא איחזו להקטרה וחיילוק זה נתברר היטב בדברי התוס' בפ' א"ל הממונה. עוד כתבו א"נ מדרבנן אסור לזרוק ולפי זה לא קשיא מידי כלומר לפי שכל זבח שלא נזרק דמו נפסל הזבח וההיא דר' ישמעאל דפ' תמיד נשחט כבר כתבו התוס' בפ' א"ל הממונה דלית ליה לר' ישמעאל האי גזירה דאסור לזרוק אטו הקטרה. ומיהו התוס' כאן לא כתבו זה ונראה דאין צורך דלעולם דאית ליה גזירה זו בעלמא ומיהו אתי עשה דאכילת קדשים ודחי גזירה זו דרבנן דדוקא עשה דתורה הוא דקשה היכי דחי אבל גזירה דרבנן דחי וכן כתבו התוס' לעיל דלר' ישמעאל איכא דחיה דרבנן גזירה אטו הקטרה. עוד כתבו ולפי זה לא קשה מידי מה שמביא ריב"א דתניא בתוספתא כל הקדשים שהקריבן קודם תמיד של שחר או שעיקבן אחר תמיד הערב פסולין והשתא אי אמרת דמדרבנן גזרו שלא לזרוק ניחא וכי תימא בלאו הכי נמי ניחא דכיון שאסור להקטיר האימורין ממילא מיפסל הבשר וכההיא דמשכו הבעלים ידיהם דמיפסל משום האי טעמא הא ליתא משום דשאני התם דלא חזו אימורים מעיקרא להקרבה הילכך לא מישתרי בשר בזריקת דם לחודיה אבל הכא כיון דהוא חזי לקרובא קודם התמיד אף על פי שממתין עד אחר התמיד והשתא לא מצו לקרובא אמרי שפיר עשאוהו כמו שניטמאו ואבדו וכמ"ש התוס' בפרק א"ל הממונה. עוד כתבו דהקריבו משמע שזרק הדם בדיעבד ואפילו עשה כל מצותו אפ"ה פסולין. עוד הקשו דאי בשחט דוקא איירי התינח תמיד של ערב דמיפסל לפי שאסור לזרוק הדם אבל קודם תמיד של שחר אפילו שיהא אסור לזרוק אמאי פסלינן ליה ימתין ויזרוק אחר התמיד לכך נראה דמדרבנן מיפסל אפילו הקטיר ולא העמידו דבריהם היכא דלא אפשר ע"כ. והאי ולא העמידו קאי לההיא דר' ישמעאל בפ' תמיד נשחט. וא"ת בלאו הכי הא כתבנו לעיל דלר' ישמעאל אף שאסור לזרוק מדרבנן מ"מ במקום דלא אפשר כגון דאיכא עשה דאכילת קדשים דחי לגזירה דרבנן וא"כ מה נתחדש להם אך שהוצרכו לומר ולא העמידו דבריהם במקום דלא אפשר. וי"ל דאי אמרת בשלמא דליכא אלא גזירה דרבנן שלא לזרוק ואם זרק כשר תינח דדחי אבל אי מיפסל אפילו זרק מאי דחיה איכא וכמ"ש בתחלת דבריהם דבפסולא לא שייך דחיה לזה כתבו דלא העמידו דבריהם במקום דלא אפשר. וקשה לי במה שכתבו התוס' דמדרבנן פסול אפילו הקטיר דמשמע דטפי מיסתבר למיפסל בשלא הקטיר מכשהקטיר ואדרבא כשלא הקטיר לא עשה איסור תורה ואי משום שלא הקטיר הא הקטרת אימורים לא מעכב כדאיחזו להקטרה וא"כ יותר ראוי שיפסל כשהקטיר משום דעבר אדאורייתא מכשלא הקטיר ודוחק לומר דקאי לההיא דאלו דברים דהתם מיסתבר טפי שיפסל כשלא הקטיר משום דהתם הקטרת אימורין מעכב משום דלא איחזו להקטרה משום דפשט התוס' משמע דקיימי עלה דתוספתא דפסחים והתם הקטרת אימורין לא

מעכבא וכדכתיבנא ואולי דבהצטרפות דעבר אדרבנן שאסרו לזרוק וגם דליכא הקטרת אימורין מסתבר טפי לפסול יותר כשהקטיר דליכא אלא טעמא דעבר אדאורייתא א"כ הכי קאמר לא מיבעיא כשלא זרק דהתם מיפסל משום דאסור לזרוק אלא אפילו זרק והקטיר שנעשה כל מצותו אפ"ה מיפסיל מדרבנן:

ודע דהא דתני בתוספתא כל הקדשים שהקריבו קודם תמיד פסולים מיירי דוקא בשזרק אבל אם שחט ולא זרק לא מיפסל לפי שיכול לזרוק אחר התמיד ומיהו אי זרק מיפסל אבל לאחר תמיד של ערב אפילו אם שחט לבד מיפסיל וליכא שום צד היתר בתמיד של ערב אלא בין זרק בין לא זרק בין הקטיר בין לא הקטיר בכל גוונא מיפסיל ומיהו לא מיפסיל אלא לאחר הקטרת התמיד אבל קודם הקטרתו אפי' שזרק דם התמיד לא מיפסיל ואיסורא נמי ליכא וכי מדרבנן מיהא ליתסר קודם הקטרה אטו אחר הקטרה כי היכי דגזרו זריקה אטו הקטרה וההיא דבכור ויבלת שאני משום דלא העמידו דבריהם במקום דלא אפשר הא ליתא משום דאי איכא איסורא אמאי לא מוקי ההיא דריש תמיד נשחט בכי האי גוונא דמיירי כשלא הקטיר התמיד ומוקי לה בחטאת העוף אלא ודאי דטעמא משום דכשלא הקטיר התמיד ליכא דחיה כלל וכמו שכתבו התוס':

ומעתה נבאר דברי התוס' שבפ' אמר להם הממונה (דף כ"ט) שהקשו מההיא דאלו דברים דמשמע דמיפסל משום עליה השלם ותירצו אם הקריבו כשר אבל אסור להקריב האימורין אחר התמיד. וא"ת יעלה וילין אותם בראשו של מזבח. וי"ל דסבר כמ"ד לינה פוסלת בראשו של מזבח דפלוגתא דאמוראים היא בפ' המזבח מקדש ודלמא ההוא אמורא דאמר התם לא בעי עקירה סבר כוותיה ע"כ. ודע דאע"ג דאליבא דכ"ע כל שלא ירדו מראשו של מזבח מקטירין לעולם מ"מ אליבא דמ"ד דאם ירדו לא יעלו משום דלינה מועלת אפי' אי לא ירדו נמי נפסלו בלינה ומה שלא ירדו הוי משום דאפילו לנו בעזרה אם עלו לראשו של מזבח לא ירדו ומש"ה כתבו התוס' דלמ"ד לינה מועלת לא מהני שיעלה וילין אותם בראשו של מזבח משום דנפסלים האימורים בלינה ואף על גב שאם העלה נקטרים לעולם היינו משום דמזבח מקדש את הפסולים וא"כ לפ"ז ההיא דריש תמיד נשחט דמוקי לההיא דר' ישמעאל דמעלה ומלינה בראשו של מזבח סבירא ליה כמאן דאמר אין לינה בראשו של מזבח דאיך יתכן דכדי לקיים עשה דאכילת קדשים ישחוט אחר התמיד ויפסול האימורין וקא עבר אלאו דלא ילין. וראיתי לרש"י שכתב בפרק תמיד נשחט ולינה אינה פוסלת בראשו של מזבח כדאמרינן בפרק המזבח מקדש לד"ה דלא ירד ע"כ. משמע מתוך דבריו דההיא דר' ישמעאל אתי אפילו כמאן דאמר אם ירדו לא יעלו והוא תימה בעיני וצריך עיון ומדברי התוס' כאן ובפ' התכלת מוכח דלא כרש"י. עוד כתבו א"כ אסור לזרוק הד' מדרבנן גזירה דלמא אתי להקטיר אחר התמיד ור' ישמעאל לית ליה ההיא גזירה וכבר כתבנו לעיל שהתוס' בפ' התכלת לא נרגשו מהאי דר' ישמעאל ואפשר דס"ל דאתי עשה דאכילת קדשים ודחי גזרה דרבנן. וכתבו עוד דתנן בפ' תמיד נשחט דקאמר ר"ש ושאר כל הזבחים ששחטן על החמץ בזמן פסח בין לשמו בין שלא לשמו פטור ומפרש טעמא בגמרא דבזמן דמחוייב אפסח דלא מיחייב אזבחים ות"ל דפטור דזבחים פסולין הם כיון ששחטן בזמן פסח דהוי בתר תמיד של ערב ע"כ. ולפי מה שכתבו בפ' התכלת שלא נאסר אלא אחר הקטר התמיד ליכא לאוכוחי מהכא דליכא פסולא דאפשר לאוקמי דמיירי ששחט לאחר זריקת דם התמיד וקודם הקטרתו דליכא אפי' איסורא דומיא דההיא דבכור ודיבלת דמוקי להו הכי. וא"ת אכתי תיקשי דמנא לן דס"ל לר"ש דבזמן דאיכא זבח דלא מיחייב אזבחים אימא דטעמא דידיה לפי שהזבח פסול וכההיא דקאמר ובמועד לשמו פטור וי"ל מדסתים ותני שאר כל הזבחים בין לשמן בין שלא לשמן פטור משמע דמיירי בכל זמן פסח בין קודם הקטרת התמיד בין לאחר הקטרת התמיד. עוד כתבו ונראה דפסולין דקאמר היינו הבשר מלאכול אבל בעלים נתכפרו כדאשכחן כי האי גוונא ע"כ. ולכאורה נראה דלפי חלוקה זה פסול הבשר הוא מן התורה ויתורף הכל דמאי דאמרינן דאינו אלא למצוה ולא לעכובא כלומר שאם עבר והקטיר יצא ידי חובתו ומיהו הבשר פסול מלאכול ומש"ה אמרינן בס"פ אלו דברים שיצא לבית השריפה וכן ההיא דושאר כל הזבחים כו' ניחא דאיצטרף לטעמא דבזמן דמחוייב הזבח לא מיחייב הזבחים משום דכיון דבעלים נתכפרו זבח כשר מיקרי א"כ אפשר לומר דלעולם הבשר לא מיפסיל כי אם מדרבנן וכי תימא למאי איצטריכו התוס' לומר דבעלים נתכפרו הא בלאו הכי ליכא קושיא כיון דפסולא לא הוי כי אם מדרבנן לא מיקרי זבח פסול ומיחייב עליה משום לא

תשחט על חמץ. וי"ל דאין הכי נמי אך לא מסתבר להו דמשום פסולא דרבנן יביא קרבן אחר לחובתו דמיחזי כמביא חולין בעזרה כיון דמן התורה כשר א"נ כי היכי דלא תיקשי הא דאמר אביי בפ' התכלת לעולם דאית ליה יוקדם ודקא קשיא לך שלא יהא דבר קודם מצוה בעלמא הוא ואי אמרת דבעלים לא נתכפרו פשיטא שאם הקריב מוספין קודם התמיד לא יצאו ידי מוספין שהרי פסולין דתוספתא זו קאי בין לתמיד של שחר בין לתמיד של ערב וא"כ היכי תנן התם התמידין אינם מעכבין את המוספין ולא המוספין את התמידין ומוקמינן לה בקדם הא לא יצאו ידי חוב מוספין אלא ודאי דבעלים נתכפרו והבשר מיפסיל מדרבנן. ולפי זה נ"ל שגם ההיא שכתבו התוספות בפרק התכלת בסוף הדיבור לכך נראה דמדרבנן מיפסל היינו ממש מה שכתבו הכא ולעולם דס"ל דבעלים נתכפרו והשתא הויא ההיא תוספתא כהלכתא ולא תיקשי לה סוגיא דהתכלת דאביי דאמר מצוה בעלמא אלא שקצרו ולא ביארו היטב והרואה יראה שקצת דברים באו שם בדברי התוס' בפ' התכלת בקיצור מופלג ובפרק א"ל הממונה נתבאר היטב ומה שהקשו מההיא דבכור שנתערב בפסח הוא אף במונח שאינו נפסל כי אם מדרבנן דכיון דהבשר אסור לאוכלו נמצא שהפסח נמנה שלא לאוכליו והוה לן למימר שימתין עד שיוממו וכן ההיא דיבלת נמי הוא אף במונח שלא יפסל כי אם מדרבנן וכדכתיבנא:

וראיתי לתוס' ז"ל שכתבו לקושיא דבכור מיהו מצינו לדחות דפסח דהתם היינו מותר הפסח דהוי שלמים ושחט להו קודם התמיד והא דפריך והא אין מביאין כו' היינו שממעט באכילת פסח שנאכל לזרים ואוכלו כבכור שאינו נאכל אלא לכהנים ע"כ. משמע דס"ל דמותר הפסח דקרב שלמים דינו כשלמים ונאכל לשני ימים ולילה אחד ומש"ה הוקשה להם מאי קאי פריך והא אין מביאין קדשים כו' הא מותר הפסח ובכור זמן אכילתן שוה. ואני תמיה על זה דבפ' האשה (דף פ"ט) עלה דההיא דיבלת מוכח דמותר הפסח הוה כפסח ואינו נאכל אלא ליום ולילה וכמבואר שם ועיין במ"ש בס"פ התודה (דף פ"ה) ד"ה ושלמים ובפ' אלו דברים (דף ע"א) ד"ה למד ובפ' מי שהיה טמא (דף צ"ו) ד"ה ושלמים ובפ"ק דזבחים ד"ה ושלמים וצ"ע. ואי אמרינן דמותר הפסח דינו כפסח באכילתו ניחא מה שהקשו התוס' בתחלת הדיבור וא"ת ויעלה וילין אותו בראשו של מזבח וי"ל דסבר כמ"ד לינה מועלת ע"כ. ואין צורך לזה אלא אף דנימא דלינה אינה מועלת מ"מ לא מהני מידי ההלנה שהרי כל כמה דלא איקטרו אימורים לא מיתאכל בשר וכדאיתא בריש תמיד נשחט ובזמן ההקטרה לא הוי זמן אכילה משום דכיון דשלמים אלו מכח פסח קא אתו דינם כפסח בזמן אכילתם וכי תימא אכילת אימורים לא מעכב מ"מ שאני הכא דלא איחזו להקטרה כלל וכמו שכתבו שם אלא שנראה שהתוס' ס"ל דמותר פסח הוי כשלמים לכל דינו ומש"ה הקשו וילין אותם ולמחר כשיקטרים יאכל. העולה מהמקובץ דלא נאסר מן התורה אלא ההקטרה וכדמוכח בריש תמיד נשחט וזה אליבא דכ"ע וכן הזבח נפסל מדרבנן דוקא ובעלים נתכפרו ואף על גב שדין זה לא נזכר בדברי התוס' שבפ' התכלת מ"מ כיון שבפ' אמר להם הממונה כתבו כן אף שבפרק התכלת לא ביארו זה כיון שלא כתבו בפירוש ההפך אפוש פלוגתא לא מפשינן וכמעט שהדבר מוכרח וכמ"ש לעיל:

ודע שגם בתמיד של שחר אם הקריב קודם נפסל מדרבנן הבשר ובעלים נתכפרו דחד דינא אית להו לפי התוס' דבחדא מחתא מחתינהו ותוספתא זו אליבא דתוס' הויא כהלכתא. אך לבד חילוק זה יש בדברי התוס' חילוק מה שכתבו בפ' התכלת למה שכתבו בפ' הממונה דבהתכלת שאינו אסור כי אם הקטרת התמיד אבל קודם הקטרתו אף שהוא אחר זריקתו ליכא איסור אפי' מדרבנן וכמבואר בדבריהם ואילו מדברי התוס' בפ' א"ל הממונה משמע דס"ל דאין חילוק בין אחר הקטרה לאחר זריקה והכל שוה לאיסור וה"ה לפסול מדלא אוקימו ההיא דבכור ודיבלת דלאחר זריקה וקודם הקטרה וכמו שכתבו בפ' התכלת:

ודע דרבינו ז"ל לא כתב פסול כלל לא בקודם תמיד של שחר ולא באחר תמיד הערב לא מדרבנן ולא מן התורה וכפשטה דההיא דאביי דפ' התכלת דליכא אלא מצוה בעלמא והתוספתא הוי דלא כהלכתא וההיא דסוף אלו דברים דמשמע דאיכא פסולא אפשר דס"ל דמטעם שאסור לזרוק או להקטיר מיפסל אבל אם זרק והקטיר לא מיפסל וא"נ פליג אדאביי בפ' התכלת פסק כאביי משום דאלו דברים כבר אוקמוהו למתני' באנפי אחרני. ודע שדקדק רבינו לומר בתמיד של שחר אסור להקריב ובתמיד של ערב ולא שוחטין משום דבתמיד של שחר לא נאסרה השחיטה לפי שאינה

עבודה וכמו שכתבו התוס' בפ' התכלת אבל בתמיד של ערב אפי' שחיטה שאינה עבודה אסור לפי שאינו יכול לזרוק וא"נ להקטיר לפי שרבינו פסק בפ"ג מהל' פה"מ דלינה פוסלת בראשו של מזבח וכ"ת א"כ תיקשי ליה ההיא דבכור ודיבלת וי"ל דס"ל דהתם איירי קודם הקטרת התמיד וכמו שכתבו התוס' בפ' התכלת א"נ דס"ל כמו שדחו התוס' בפ' א"ל הממונה:
ודע דבפ' ב' דמגילה (דף כ') תנן כל היום כשר וכו' ולתפלת המוספין ולמוספין ע"כ. וקשה היכי תנן דמוספין כל היום כשר והלא צריך שיהיו אחר תמיד של שחר וקודם תמיד של בין הערבים. שוב ראיתי בחדושי הרשב"א שם שהוקשה לו קושיא זו יע"ש:
ודע דמתוך דברי התוס' פ' הקומץ רבה (דף כ"ו) ד"ה אלא משמע דה"ה למנחות שאינן קריבים אחר תמיד של בין הערבים ומ"ש רבינו בפ"ד מהל' מעשה הקרבנות הלכה ד' כל דבר שאינו קרב אלא ביום כגון הקומץ כו' מותר להקריבו עם מבוא השמש מיירי כשנקמצו קודם ומנחת כהנים שנתקדשו בכלי קודם דכל שאין לו מתירין משקדש בכלי חשיב כמתירין כמ"ש רבינו בפרק ח"י מהל' פסולי המוקדשין הלכה ט"ז אבל אם לא נתקדש בכלי מנחת כהנים או שלא קמץ מנחת ישראל אסור לעשותם אחר תמיד של בין הערבים:

אבן האזל הלכות תמידין ומוספין פרק א הלכה ג

ג] תמיד של בין הערבים שוחטין אותו משיאריך הצל ויראה לכל שהאריך והוא משש ומחצה ומעלה עד סוף היום, ולא היו שוחטין אותו בכל יום אלא בשמנה שעות ומחצה וקרב בתשע ומחצה, ולמה מאחרין אותו שתי שעות אחר תחלת זמן שחיטתו, מפני הקרבנות של יחידים או של צבור. לפי שאסור להקריב קרבן כלל קודם תמיד של שחר. ולא שוחטין קרבן אחר תמיד של בין הערבים חוץ מקרבן פסח לבדו. שאי אפשר שיקריבו כל ישראל פסחיהן בשתי שעות.
משיאריך הצל ויראה לכל, בחדושי המאירי כתב שהוא מן התורה, וכן משמע מדברי הרמב"ם וביומא דף כ"ח על הא דאמר צלותא דאברהם מכי משחרי כותלי פריך ולשחיטה מתחלת שבע, ומשני משום דלא מכווני ומדברי התוס' שהביאו זה על הך דינא דנשחט בשש ומחצה מוכח דסוברים דעיקר דינו בתחלת שבע, וקשה על שיטת המאירי מהא דיליף רבא בפסחים דף ה' דחמץ אסור מה"ת משש שעות ולמעלה מקרא דלא תשחט על חמץ דם זבחי, לא תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים ופירש"י ושחיטת הפסח זמנה מתחלת שבע שהוא בין הערבים שכבר נוטה חמה לצד שקיעתה והכי אמרינן בפ' אמר להם הממונה צלותיה דאברהם מכי משחרי כותלי דהיינו מחצות ואילך וגמרינן מינה דשחיטת התמיד מתחלת שבע ומביא שם ד' הגמ' משום דלא מכווני, עכ"פ מוכח להדיא מד' רבא דעיקר זמן שחיטת התמיד הוא מתחלת שבע וה"נ שחיטת הפסח, ומזה ילפינן דחמץ אסור מתחלת שבע.
ונראה דהמאירי סובר דעיקר למוד של רבא הוא לפרש קרא דאך ביום הראשון דהוא בערב פסח, ומוכיח דא"א לפרש ביום הראשון בפסח דהא כבר מערב פסח אסור שיהי' חמץ בביתו, והלמוד דהוא בתחלת שבע זה נלמד מאך חלק, אלא דקשה דהא הגמ' פריך שם ואימא כל חד וחד כי שחיט ומשני זמן שחיטה אמר רחמנא, ומוכח דהוא למוד על עיקר הזמן, ונראה דיש לפרש דמה דפריך ואימא כל חד וחד כי שחיט היינו דמזה נלמוד דלא נוכל לדרוש אך חלק כיון דהתורה אמרה בלא תשחט על חמץ דתלוי בכל חד וחד כי שחיט וע"ז משני זמן שחיטה אמר רחמנא, והיינו דאיכא ל"ת על זמן שחיטה שלא יהי' חמץ בביתו, ממילא נוכל לומר דהעשה דתשבייתו הוא בזמן חצי שעה קודם, וזה נלמד מאך חלק, ונמצא דהעשה והל"ת אינם בזמן שוה, ואף דעיקר הל"ת הוא באמת על כל חד וחד כי שחיט, כבר עמדו בזה התוס' וכתבו כיון דאשכחן דהזהיר על ההשבתה והזהיר שלא לשחוט פסח על חמץ סברא הוא שבזמן שחיטה הזהיר על השבתה ולשחיטת המאירי צ"ל דאף דעיקר הלאו הוא על כל חד וחד שחיט מ"מ ילפינן מינה גם על זמן שחיטה שאסור שיהי' לו חמץ, וממילא נאמר דהמ"ע של השבתה נלמוד מאך חלק דהוא בחצי היום חצי שעה קודם שיבוא לידי איסור שיהי' לו על זמן הביעור.

ב) לפי שאסור להקריב קרבן כלל קודם תמיד של שחר ולא שוחטים קרבן אחר תמיד של בין הערבים חוץ מקרבן פסח לבדו שא"א שיקריבו כל ישראל פסחיהם בשתי שעות. הקשה הלח"מ דהא עיקר טעמא דפסח אחר התמיד הוא משום דיאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו אלא בין הערבים בלבד כדתיניא בפ' תמיד נשחט ולמה כתב טעם אחר, ועוד דלטעמו של הרמב"ם ה' אפשר לתקן שיקריבו פסחיהם בין קודם התמיד בין אחר התמיד ונשאר בצ"ע, וקושייתו הוא משום שמפרש בדברי הרמב"ם במה שכתב חוץ מקרבן פסח לבדו דהוא על ולא שוחטים קרבן אחר תמיד של בין הערבים, ולפי פירושו קשה עוד מה שכתב הרמב"ם בשתי שעות ומפרש הלח"מ משש ומחצה עד שיקרב תמיד של בין הערבים שהוא בשמנה ומחצה, ובאמת הא אפשר לאחר התמיד עד סוף היום, וא"כ בערב פסח יאחרו התמיד עוד שתי שעות, ולזה העירני הרד"פ שי' אבל לדעתי אין הפי' כן דהא תיכף בהל' ד' כתב הרמב"ם אין שוחטים את הפסח אלא אחר תמיד של בין הערבים, ומוכח דזהו הלכה חדשה שלא כתבה קודם, אלא דכונתו על קרבן התמיד שכתב קודם ולא היו שוחטים אותו בכל יום אלא בשמנה שעות ומחצה וכו' ועל זה כתב חוץ מקרבן פסח לבדו והיינו שהי' נשחט התמיד בשבע שעות ומחצה כמו שכתב אח"כ בהל' ה' ובאמת שחסר כאן תיבה והי' צ"ל מזמן קרבן פסח, או שהוא קיצור לשון, וזהו טעמא דמילתא דאם היו שוחטים גם בזמן קרבן פסח את התמיד בשמנה שעות ומחצה וקרב בתשע שעות ומחצה וחצי שעה על זמן ההקרבה, א"כ לא ישאר זמן על הקרבת הפסח אלא שתי שעות, ולכן בזמן קרבן פסח מקדימים לשחוט התמיד בשבע ומחצה. ומה שהקשה הלח"מ על מש"כ הרמב"ם לפי שאסור להקריב קרבן כלל קודם תמיד של שחר דמה טעם הוא הא יכול להקריב אחר תמיד של שחר איני רואה בזה קושיא דודאי עיקר טעמא הוא משום שאסור להקריב אחר תמיד של בין הערבים, אבל אפשר לצרף גם זה שאסור להקריב קודם תמיד של שחר דבודאי יש הרבה קרבנות של יחידים שגם זמן עיכוב הקרבת קרבנות קודם שיגמרו הקרבת תמיד של שחר דוחק הקרבת קרבנותיהם, אלא די' להוכיח מזה דסובר הרמב"ם דמה שאסור להקריב קרבנות קודם תמיד של שחר היינו גם קודם הקטרתו, והמל"מ בסוף ד"ה ודע ג' מסתפק בזה, דשחיטתו ששוחטים אותו קודם שתעלה החמה וגם זריקתו שהוא תיכף הא אינו נוטל זמן מהקרבת קרבנות יחידים, אבל הקטרת אימוריו שצריך נתוח והדחה ומלוחה והקטרה זה כבר נוטל זמן שחסר בזה בשביל הקרבת קרבנות יחידים, ולכן מאחרים הקרבת תמיד של בין הערבים.

/השמטות ומילואים/

מה שהשבתי לחביבי הרב הג' הנעלה מו"ה נטע פריינד שי' במש"כ דמד' הרמב"ם מוכח משחיטת המאירי דזמן שחיטת התמיד הוא מה"ת בשש ומחצה, וקשה דמהא דיליף רבא מלא תשחט על חמץ דם זבחי משמע דזמנו בשש, וכתבתי דעיקר הלמוד הוא דלא נפרש ביום הראשון בט"ו, ובשש ילפינן מאך חלק, והקשה בזה מהא דיליף ר' יהודה בדף כ"ח דאוכל חמץ בע"פ משש עובר בל"ת, דכתיב לא תאכל עליו חמץ והיינו משחיטת הפסח, ולכן כתב דבאמת יש חילוק בין תמיד לפסח, דאף דפסח אחר התמיד מיאוחר דבר, אבל גבי פסח יש הוכחה דעיקר זמנו בשש לפי"מ שכתבו התוס' בטעמא דראיית רבא הוא משום דאשכחן דהזהיר על ההשבתה, והזהיר שלא לשחוט פסח על חמץ, סברא הוא שבזמן שחיטה הזהיר על ההשבתה, ובצירוף מה שכתבתי דעיקר ראיית רבא הוא דלא נימא דתשבתו הוא בט"ו, וכיון שיש לנו קרא דאך חלק דהוא בשש, א"כ ילפינן זה מזה דהשבתת חמץ דהוא בי"ד ילפינן מזמן שחיטת פסח, וממילא ילפינן זמן שחיטה דהוא בשש ממש מהשבתת חמץ דהוא מאך חלק, ולכן אף דגבי תמיד אמרינן דבין הערבים הוא בשש ומחצה, אבל גבי פסח מוכח דעיקר זמנו הוא בשש, והא דיאוחר דבר אינו אלא לכתחלה, ומבואר בזה ד' החינוך שכתב לא תזבח על חמץ דם זבחי שלא לשחוט הפסח בי"ד בניסן בעוד שיהי' החמץ ברשותנו עד חצי יום כמו שדרשו אך חלק, והמנ"ח תמה בזה, דמנלן שלא לשחוט קודם, ולפי"ז מבוארים דברי החנוך, כל דבריו בזה נכונים.

